Koeravustukset

Ruoveden-Kuoreveden kalastusalueella 2017

Ismo Kolari 2017

Pirkanmaan Kalatalouskeskus

Kansi. Kuoreveden Kuoresalon koeravustusalan muhkea täplärapusaalis yllätti ravustajat. Noin 2/3 täpläravuista oli kokoluokassa 10–14 cm.

Pirkanmaan Kalatalouskeskus ry
Viinikankatu 53
33800 Tampere
Puh. 050-5929 259
Sähköposti: ismo.kolari@ahven.net
www.kalatalo.fi www.kuhamaa.fi www.kalapassi.fi

Sisällys

1. Johdanto 5
2. Koeravustukset ja saaliit 6
3. Tulosten tarkastelu 9
Kirjallisuus 10

Elänteen rapu. Järven eteläpäästä Leirikeskuksen lähialueelta saatiin 50 merralla kaksi jokirapua 8.8.2017.

1. Johdanto

Ruoveden-Kuoreveden kalastusalueella on ollut aikoinaan lukuisia tuottoisia ja taloudellisesti merkittäviä rapukantoja. Rapurutto teki tuhojaan moneen otteeseen 1900-luvun kuluessa kalastusalueen reittivesissä ja pienvesissä. Rapuvesien vähenemisestä huolimatta alue kuului vielä viime vuosisadan lopulla Pirkanmaan mittakaavassa parhaimpien jokirapualueiden joukkoon. Viimeisetkin tuottoisat rapukannat (mm. Kovero, Ajosjärvi ja Kuorevesi) taantuivat kuitenkin yksi toisensa jälkeen vuosituhannen vaihteeseen tultaessa.

Raputalouden elvyttämiseksi Ruoveden-Kuoreveden kalastusalue teki vuoden 1994 kokouksessaan päätöksen täpläravun kotiutusistutusten käynnistämisestä Ruoveden reittivedellä. Istutukset aloitettiin syksyllä 1995, ja tätä varten laadittiin erityinen rapukantojen hoito- ja elvytyssuunnitelma. Samalla tarkasteltiin alueen rapukantojen hoitoa laajemmin myös pienvesien osalta (Kolari 1996). Suunnitelmassa kaikki vedenlaadultaan soveliaat pienvesistöt ja Kuoreveden alue varattiin jokiravulle. Täpläravun istutusalueen itärajaksi määriteltiin Hanhonvuolle. Tällä toimenpiteellä haluttiin muodostaa puskurivyöhyke suojaamaan alueen potentiaalisia rapuvesistöjä – erityisesti Ajosjärveä.

Seuraavina vuosina kalastusalue suoritti täplärapuistutuksia Ruoveden reittiveteen ja rapuistutuksia useisiin pienvesistöihin yhdessä toimialueensa kalastuskuntien kanssa.

Vuonna 2017 – reilu parikymmentä vuotta täpläravun kotiutusistutusten jälkeen – Ruoveden-Kuoreveden kalastusalue päätti selvittää täpläravun esiintymistä toimialueensa vesistöissä. Epäilyjä täpläravun leviämisestä, joko omatoimisesti tai luvattomien täplärapuistutusten seurauksena, alueen vesistöihin oli tullut ilmi.

Kalastusalue tilasi koeravustusten toteuttamisen Pirkanmaan Kalatalouskeskukselta. Kesän 2017 koeravustusten erityistavoitteena oli selvittää, miten laajalle Ruoveden reittivedellä, Elänne/Kurkijärvi-alueella ja Ajosjärvellä täplärapu on levinnyt. Lisäksi haluttiin varmistaa tiedot, joiden mukaan jokirapualueeksi jätetyssä Kuorevedessä esiintyy täplärapua.

2. Koeravustukset ja saaliit

Koeravustuksista vastasi kalatalousneuvoja Ismo Kolari. Ravustuksiin osallistuivat Reijo Poikonen (Elänne, Kurkijärvi ja Ajosjärvi), Raimo Nieminen (Ajosjärvi), Eero Lehtinen (Kuorevesi), Taisto Lumme (Kuorevesi) ja Santtu Uitto (Paloselkä). Koeravustukset suoritettiin 7.–11.8.2017 koeravustuskalustolla, jonka muodostavat 100 muovista August-mertaa. Merrat laskettiin pyyntiin kahteen 50 merran jataan selkäsiiman avulla. Mertojen etäisyys toisistaan oli keskimäärin noin 5 metriä. Merrat laskettiin iltapäivällä ja koettiin seuraava aamupäivänä. Syötteinä käytettiin pakastettuja särkiä, jotka sulatettiin ja paloiteltiin. Kalastusalueen viidellä järvellä ravustettiin kaikkiaan kahdeksan eri koealaa. Ravustusöitä kertyi näin ollen neljä. Kokonaispyyntiponnistus oli 390 mertayötä (taulukko 1).

Kullakin järvillä käytettiin erillistä venekalustoa. Lisäksi mahdollisen rapuruton kulkeutumisen estämiseksi koeravustuskalusto käsiteltiin Virgon S -desinfiointiaineella ennen siirtymistä seuraavaan vesistöön.

Kurkijärven mertajata laskettiin potentiaalisen tuntuiselle paikalle järven keskiosan saaristoon. Sieltä ei saatu lainkaan rapuhavaintoja. Kurkijärvellä oli poikkeuksellisesti pyynnissä vain 40 mertaa.

Elänteen melko kivikkoiselta pyyntialueelta läheltä järven eteläpään luusuaa saatiin saaliiksi 50 merralla kaksi rapua. Venettänsä lainannut paikallinen mökkiläinen – joka oli ravustanut aikoinaan aktiivisesti Elänteellä, kun siellä oli vielä pyydettävä rapukanta – kertoi, että kyseinen leirikeskuksen alue oli ollut muinoin hyvää rapualuetta.

Ajosjärven toisesta 50 merran jadasta tuloksena oli kolme rapua. Nämä rapuja antaneet Selkisaaren luoteispuolen merrat olivat pyynnissä matalassa vedessä pintakarikon ympärillä. Ajosjärven toinen jata oli Kohosaaren eteläpuolella syvemmällä ja tasaisemmalla pohjalla. Alue osoittautui heikommaksi pyyntipaikaksi, eikä sieltä saatu yhtään rapua.

Kuoreveden Vuohiselän eteläpäässä ”Pihtikannassa” pyynnissä olleet 50 mertaa antoivat saaliiksi kaksi täplärapua. Tältä alueelta oli aiemmin saatu paikallisten kalastajien havaintoja täpläravuista. Pyyntipaikka oli melko tasa- ja pehmytpohjaista, ja siinä oli vähän täpläravuille mieluista kivikkoa.

Kuoreveden toinen jata Kirkkoselällä Kuoresalon etelärannalla laskettiin kivikkoiselle ja siten varsin potentiaaliselle alueelle. Tämän mertajadan täplärapusaaliin määrä (149 kpl) ylitti kaikki ennakko-odotukset. Saaliiksi saadut täpläravut olivat keskimäärin isokokoisia; niiden selkäkilven pituus oli keskimäärin 59 mm. Täplärapujen kokonaispituus oli siis keskimäärin yli 11,5 cm (täpläravun kokonaispituuden suurpiirteinen arvo saadaan kertomalla selkäkilven pituus kahdella). Suurimmat yksilöt olivat noin 14 cm mittaisia (selkäkilpi 71–73 mm). Täpläravuista kuudella havaittiin melanisoituneita kohtia eli tumman ruskeita täpliä tai alueita jossain kohtaa täpläyksilön vartaloa tai raajoja. Täpläravulla melanisoituneiden kohtien tulkitaan olevan merkki rapuruttotartunnasta.

Ruoveden Paloselän alueelta saatiin viisi täplärapua Lehtisaaren eteläpuolelle Konttikallion–Kylmälänlahden kohdalle mantereen rantaan lasketusta jadasta. Täpläravuista päästiin määrittämään sukupuoli ja selkäkilven pituus neljän yksilön osalta. Pienin yksilö putosi nostovaiheessa merran silmän läpi takaisin järveen. Konttikallion merrat olivat pyynnissä pääasiassa ravuille epäsuotuisalla pehmeällä pohjalla. Koko saalis tulikin niistä merroista, jota sijaitsivat rannanläheisten kivien vieressä. Paloselän toinen jata Iso-Siikosen pohjoisrannalla oli pohjanlaadultaan selvästi otollisemmalla paikalla, mutta se ei antanut saaliiksi yhtään täplärapua.

Taulukko 1. Koeravustuskohteet ja rapusaaliit Ruoveden-Kuoreveden kalastusalueella 7.–11.8.2017.

				rapuja			täplärapuja			yksikkösaalis		selkäkilpi mm			huom.
	kokupvm.	vesistö ja alue	mertoja	yhteensä	koiras	naaras	yhteensä	koiras	naaras	rapu	täplärapu	koiras	naaras	kaikki	
1.	8.8.2017	Kurkijärvi, Toppisaari	40	0											
2.	8.8.2017	Elänne, leirikeskus	50	2	2					0,04		55		55	
3.	9.8.2017	Ajosjärvi, Selkisaaresta luoteeseen kari	50	3	2	1				0,06		61	59	60	
4.	9.8.2017	Ajosjärvi, Kohosaaren eteläpuolinen luoto	50	0											
5.	10.8.2017	Kuorevesi, Pihtikanta	50				2	1	1		0,04	58	60	59	
6.	10.8.2017	Kuorevesi, Kuoresalon eteläranta	50				149	76	73		2,98	55	51	53	
7.	11.8.2017	Ruovesi, Paloselkä, Konttikallio	50				5	4			0,10	53		53	1 pieni täplärapu putosi
8.	11.8.2017	Ruovesi, Paloselkä, Iso-Siikonen pohjoisranta	50				0								
		yhteensä	390	5	4	1	156	81	74	0,01	0,40				

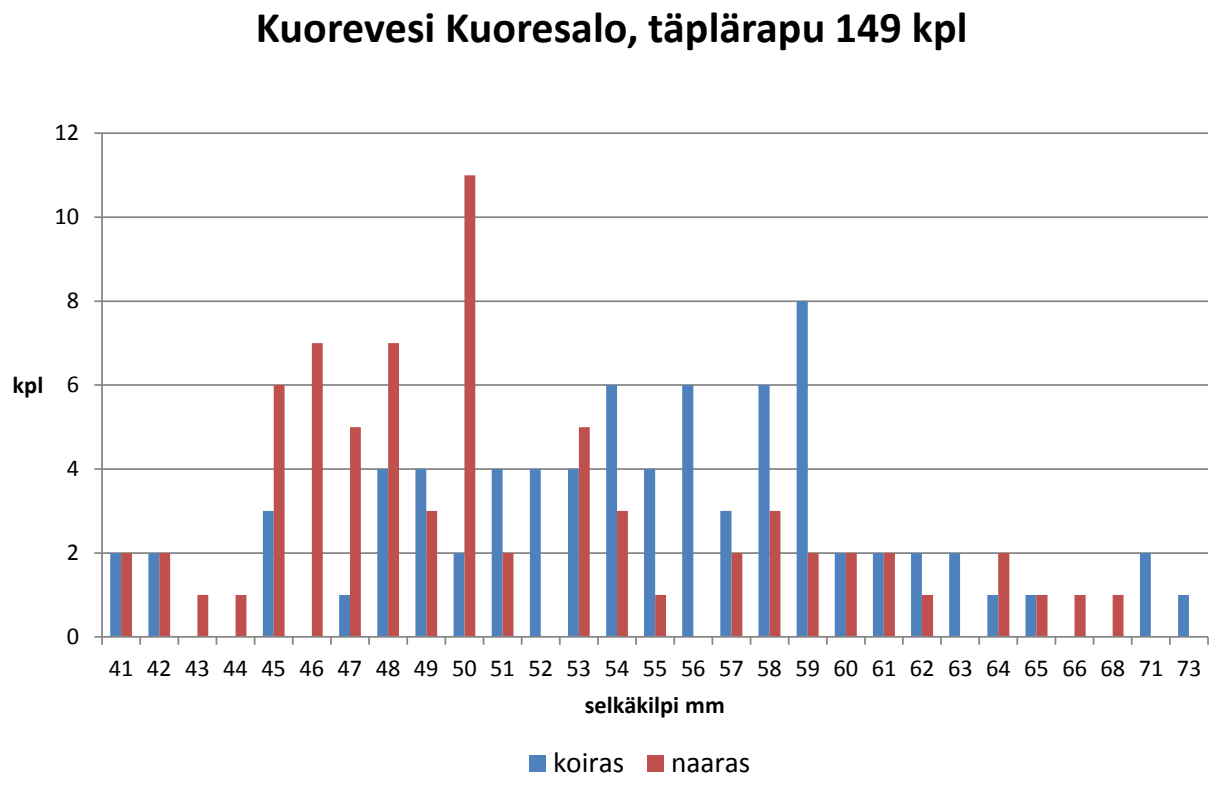

Kuva 1. Kuoreveden Kuoresalon koeravustussaaliin (10.8.2017) kokojakauma sukupuolittain täpläravun selkäkilven pituuden perusteella.

Kuoresalon mertajadan runsas täplärapusaalis koostui noin puoliksi sekä koiraista että naaraista. Kookkaita yli 11 cm täplärapuja oli joukossa runsaasti, ja vain muutama yksilö oli pehmytkuorinen.

3. Tulosten tarkastelu

Elänne, Kurkijärvi ja Ajosjärvi

Koeravustuksilla ei saatu lainkaan havaintoja täpläravuista Elänteellä, Kurkijärvellä ja Ajosjärvellä, vaikka alustavia tietoja täplärapujen esiintymisestä alueella oli esitetty ainakin Ajosjärven osalta. Kyseiset järvet ovat melko suuria, ja niiden saaristossa on erittäin paljon rantaviivaa. Yhden yön pyyntiponnistus käytetyllä mertamäärällä (50–100 kpl) kertoo suuntaa antavasti järvien raputilanteesta, mutta ei luonnollisestikaan anna aukotonta tietoa mahdollisesta täpläravun leviämisestä näihin vesistöihin.

Koeravustuksissa saatiin jokirapuja, joten tulosten perusteella näyttäisi siltä, että ruttoa kantavia/levittäviä täplärapuyksilöitä ei näissä järvissä toistaiseksi esiinny – ainakaan laajasti. Täplärapu pystyy koteloimaan rapuruttosienen melko tehokkaasti. Yksittäisten täplärapujen mahdollisesti levittämä vähäinen tai lähes olematon määrä rapuruton parveiluitiötä ei välttämättä pysty tartuttamaan jokirapuja rapuruttoon kun rapukanta on hyvin harva. Parveiluitiöiden uintimatka on melko lyhyt ja elossapysymisaika vain muutamia päiviä. Rapurutto pääsee kuitenkin itiöimään, mikäli täpläravut kuolevat tai niiden kunto heikkenee. Pidemmällä aikavälillä ja tiheämmän ruttoisen täplärapukannan kehittyessä (tai jokirapukannan vahvistuessa) jokiravut saavat ennemmin tai myöhemmin ruttotartunnan ja kuolevat.

Jotta täpläravun mahdollisesta leviämisestä (luvattomien siirtoistutusten kautta tai omatoimisesti) Ajosjärveen saataisiin lisätietoa, kannattaisi selvittää tarkat koordinaatit täplärapujen havaintopaikoista niistä ilmoittaneilta, ja koeravustaa kyseiset rannat.

Koeravustusten yhteydessä tuli esille tieto, että myös Kangasjärvestä olisi saatu täplärapuhavainto.

Kuorevesi

Koeravustuksilla saatiin vahvistus aiemmille epäilyksille täpläravun leviämisestä Kuorevedelle sekä osviittaa kannan vahvuudesta ja lajin esiintymisalueen laajuudesta. Tulosten perusteella järven keskiosan kivikkopohjilla on vahva täplärapukanta, jossa on runsaasti isokokoisia yksilöitä. Laji on levittäytynyt myös järven eteläosaan. Kuoreveden täplärapukannan hyödyntämistä ja ravustuksen käynnistämistä kannattaisi harkita.

Ruoveden reittivesi

Reittiveden täplärapukanta näyttää pikku hiljaa levinneen myös istutusalueen itärajaksi määritellyn Hanhonvuolteen itäpuoliselle alueelle. Täpläravut ovat ylittäneet Majaselän, ja niitä esiintyy harvakseltaan Paloselän lounaisosassa. Koeravustusten yhteydessä saatujen tietojen mukaan paikallisilla ravustajilla on ollut pyynnissä jonkin verran rapumertoja Lehtisaaren eteläpuolisella alueella. Paloselän lounaisosan parhailla kivikkorannoilla on luultavasti tiheämpi täplärapukanta, kuin mitä tehdyt koeravustukset (ranta isolta osin mutapohjaa) osoittavat. Koeravustusten perusteella täpläravun esiintyminen Paloselän keskiosissa on ainakin toistaiseksi vähäistä tai se rajoittuu paikoittaiseksi. On mahdollista, että täplärapuja (yksittäisiä tai enemmän) on jo levittäytynyt omatoimisesti (tai levitetty) Paloselän muihin osiin (esim. alueen pohjoisosaan). Mahdollisten pistemäisten esiintymien olemassaoloa alueella ei näin ollen voi sulkea pois nyt tehtyjen yksittäisten koeravustusten perusteella. Alueen laajat pehmeän pohjan vyöhykkeet mahdollisesti hidastavat täplärapukannan omatoimista leviämistä.

Kirjallisuus

Kolari, I. 1996: Ruoveden-Kuoreveden kalastusalueen rapukantojen hoito- ja elvytyssuunnitelma. Pirkanmaan kalatalouskeskuksen tiedonantoja nro 21.

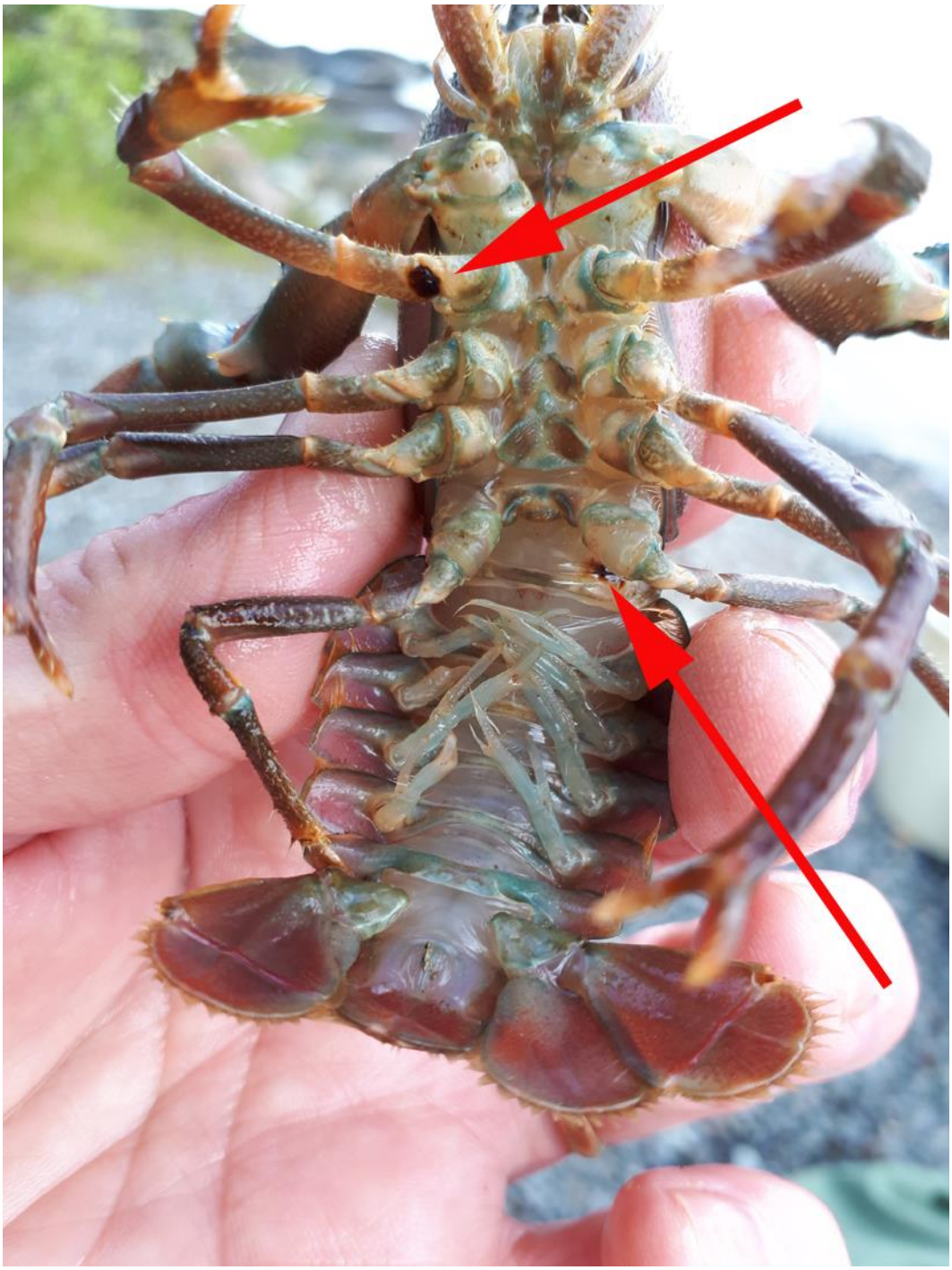

Kuoreveden ruttoa kantava täplärapunaaras. Melanisoituneet kohdat eli ruttotäplät näkyvät ruskeina laikkuina täpläravun ruumiissa ja raajassa.

Liitteet.

Kartat (4) koeravustuspaikoista 7.–11.8.2017.

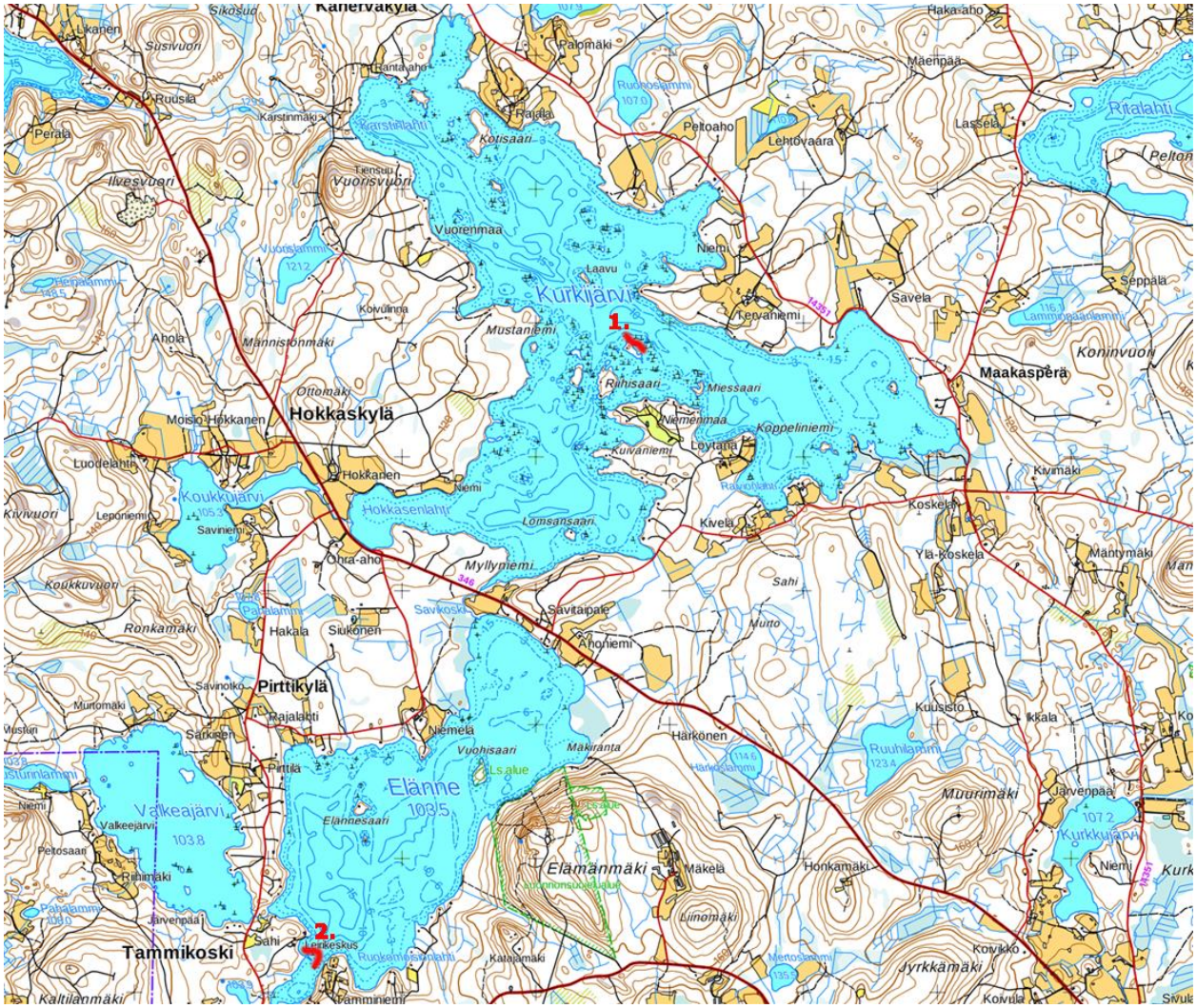

Kurkijärvi ja Elänne. © MML 2017.

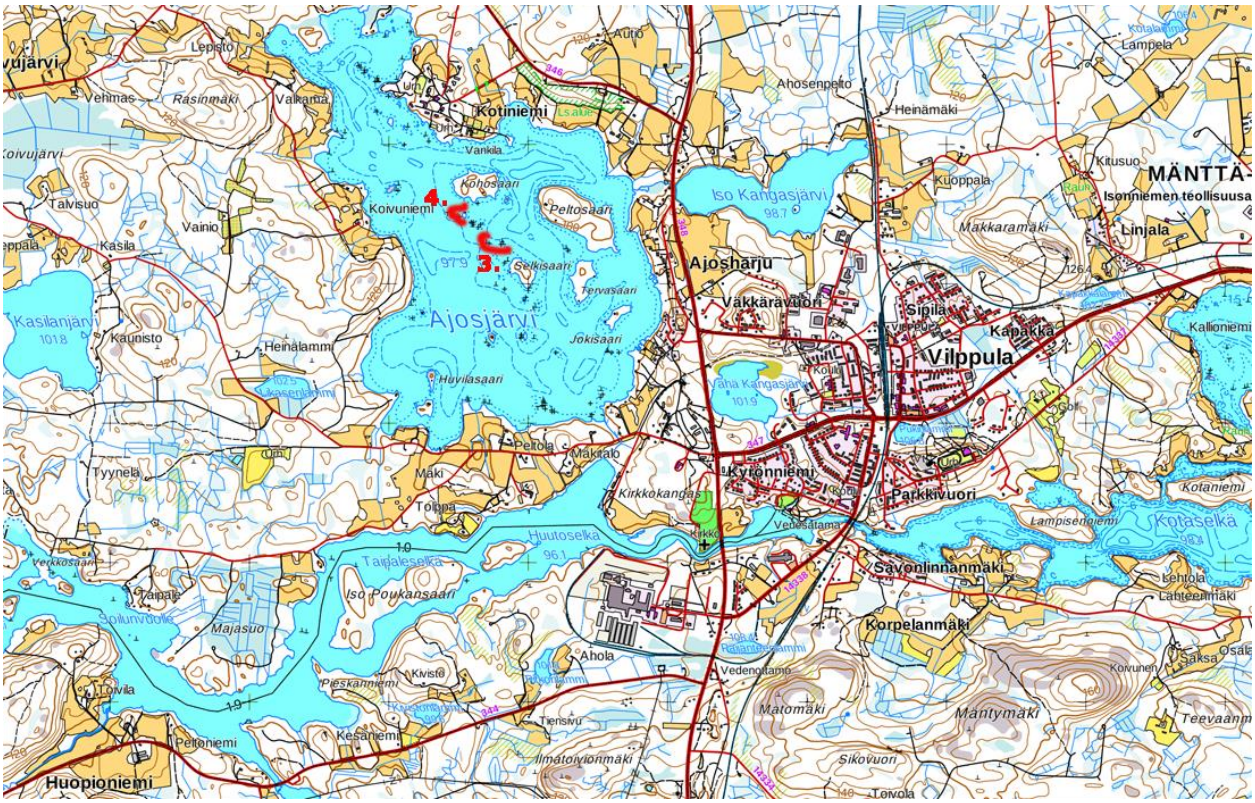

Ajosjärvi. © MML 2017.

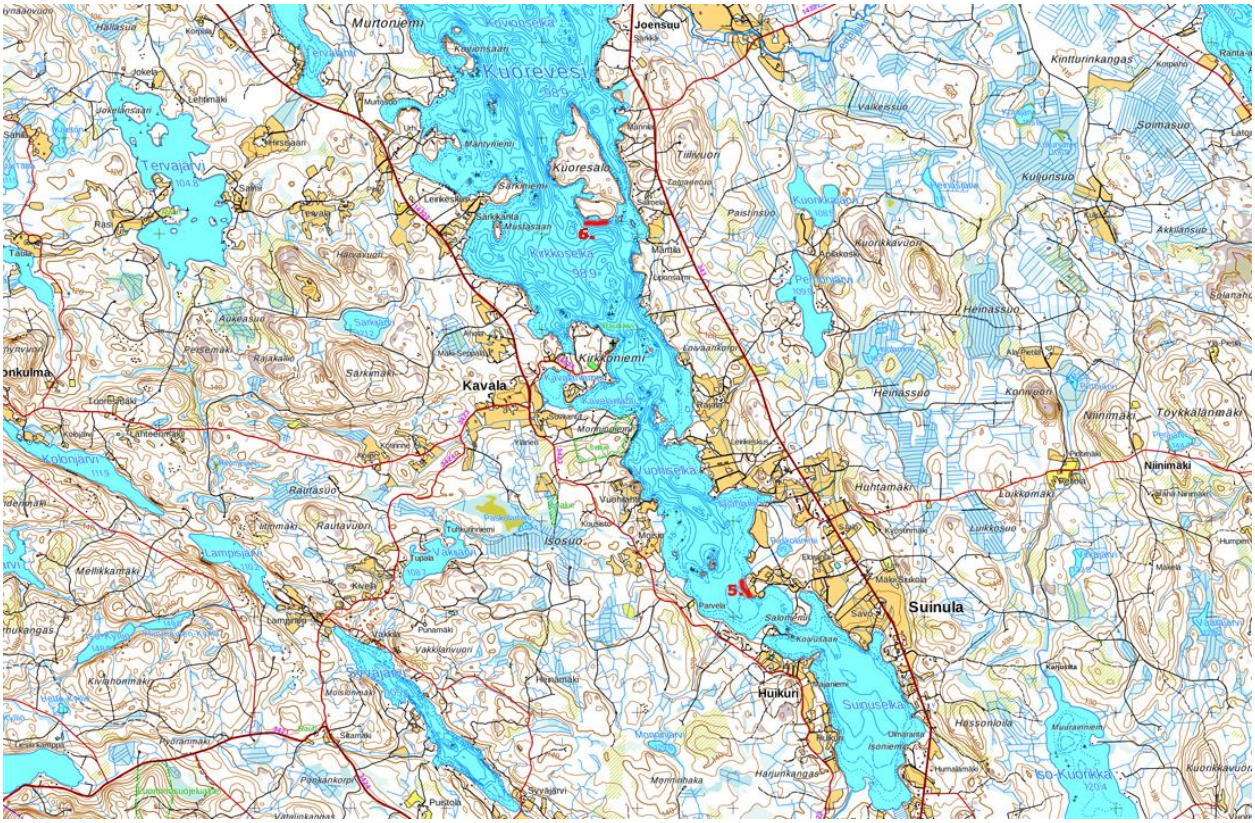

Kuorevesi. © MML 2017.

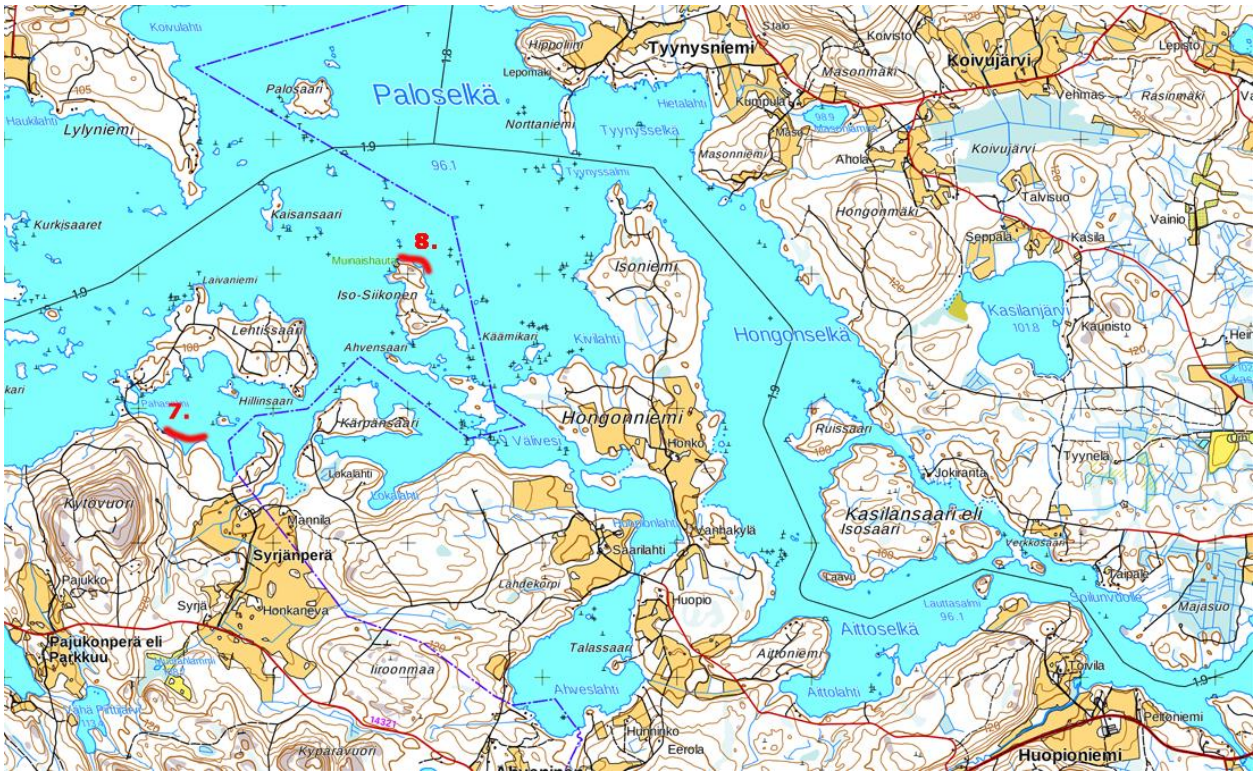

Ruovesi, Paloselkä. © MML 2017.

Santtu Uiton tilava vene oli varsin käyttökelpoinen Paloselän koeravustuksissa.